

19.03.2021

Toimintamalli kouluun liittyvien rikosten sovitteluun saattamiseksi alle 15-vuotiaiden tapauksissa

Aloitteen sisältö

Hämeen poliisilaitoksella alaikäisten epäiltyjen asioita hoidetaan pääsääntöisesti Ankkuritoiminnassa. Viime vuosien aikana on ollut havaittavissa kehitys, jossa koulujen henkilökunta kehottaa usein huoltajia tekemään rikosilmoituksen myös tapauksista, joissa on ollut vain alle 15-vuotiaita osallisia, jolloin pääsääntönä ei ole asian hoitaminen rikosprosessissa.

Päävastuu alle 15-vuotiaista rikosentekijöistä on sosiaaliviranomaisilla poliisin sijaan. Asiassa voidaan kuitenkin suorittaa esitutkinta tarvittaessa. Alle 15-vuotiaan epäillyksi tekemän rikoksen esitutkinnan toimittaminen määräytyy esitutkintalain (805/2011, ETL) 3 luvun 5 §:n perusteella. Lisäksi koulu hoitaa itse osan tapauksista koulun oppilashuolto- tai kurinpitotoimin.

Kaikki alle 18-vuotiaan epäillyksi tekemät rikokset kirjataan Ankkuriin. Moniammatillisessa Ankkuritoiminnassa pyritään puuttumaan alaikäisten rikolliseen toimintaan ja ongelmakäyttäytymiseen ennaltaehkäisevästi sekä selvittämään jo tapahtuneita rikoksia. Toiminnassa pyritään nuoren elämäntilanteen kokonaisvaltaiseen arviointiin. Pääpaino on nuorissa, jotka ovat lähellä rikosoikeudellista vastuuikärajaa, ulottuen täysi-ikäisiin. Käytännön tasolla tämä tarkoittaa noin 13 - 17-vuotiaita lapsia ja nuoria. Tästä poiketaan lähtökohtaisesti vain päihdeongelman omaavien nuorien kohdalla ja harkinnan perusteella yksittäistapauksissa. Ankkuritoiminnassa hoidetaan nuoren rikosasia samalla tapaamisella. Käytännössä tämä tarkoittaa useimmiten kuulustelua. Osa rikosasioista hoidetaan perustutkinnassa ja osa Poliisin ennalta estävässä ryhmässä. Ennalta estävän poliisityön tarkoituksena on toimia oppilaitosten tukena yleisten ongelmien tai ilmiöiden ratkaisemiseksi.

Alle 15-vuotiaiden tekemiksi epäillyt rikosasiat eivät etene syyttäjälle tai tuomioistuimeen, joka esimerkiksi vaikeuttaa selvästi mahdollisten korvausten saamista.

Tämän toimintamalliehdotuksen tarkoituksena on ohjata yhä useammin alle 15-vuotiaiden koulussa tapahtuneet ja kouluun liittyvät rikokset suoraan sovitteluun koulun toimesta, jota ei mitä luultavimmin ole Päijät-Hämeen kouluissa toistaiseksi juuri tapahtunut. Ohjaamalla asia sovitteluun, saadaan kouluun liittyvien rikosten prosessia nopeammaksi, kustannustehokkaammaksi, osapuolten kannalta vaikuttavammaksi sekä enemmän lapsen edun mukaiseksi.

Toimenpideohjeiden ehdotus menettelytavaksi

Tarkoituksena on tulevaisuudessa ohjata mahdollisimman paljon alle 15-vuotiaiden epäillyksi tekemiä rikoksia suoraan koulun toimesta sovitteluun. Erityisesti tämä koskee yksittäisiä tilanteita, joissa ei ole kyse toistuvasta kiusaamisesta, johon on jo aikaisemmin puututtu esimerkiksi koulun toimesta. Sovitteluun sopii myös tilanteet, jotka eivät välttämättä täytä minkään rikoksen tunnusmerkistöä.

Tämän aloitteen tarkoituksena ei ole myöskään sitoa toimintamalleja tietynlaiseksi, vaan pikemminkin tuoda esille vaihtoehtoisia toimintamalleja kouluille käytettäviksi.

Käytännössä sovitteluun ohjaaminen tapahtuisi seuraavasti:

Kun koulu täyttää perusopetuslain 29 §:n mukaisen velvollisuutensa ilmoittaa häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta huoltajille, kysyy koulu samalla suostumukset huoltajilta asian lähettämiseksi sovitteluun tapahtuma- ja henkilötietoineen. Luonnollisesti myös lapsen suostumus on huomioitava.

Koulu täyttää alla olevan linkin takana olevan aloitelomakkeen ja toimittaa sen Päijät-Hämeen sovittelutoimistolle, joka ottaa yhteyttä vielä erikseen osapuolet ja sopii sovittelusta.

<https://www.thl.fi/attachments/sovittelu/Sovittelualoitelomake.pdf>

Sovittelutoimisto lähettää tiedon koululle siitä, mihin tulokseen sovittelussa on päädytty ja seuraa sovittelusopimuksen toteutumisen.

Sovittelusta saa tarvittaessa lisätietoa Päijät-Hämeen sovittelutoimistosta puhelimitse numeroista 050 398 7763 ja 050 398 7765. Lisätietoa on saatavissa myös <https://harjulan.fi/tyoikaiset/sovittelu/> tai yleisesti sovittelusta www.thl.fi/sovittelu

Sovittelutoiminnan lisäksi Harjula tarjoaa kiusaamisasioiden tuki- ja neuvontakeskus – Valopilkkun kautta myös ilmaista tukea kiusaamistapausten käsittelyyn niin kouluissa kuin myös koulun ulkopuolella. Lisäksi tarjotaan myös henkilökunnalle maksutonta koulutusta kiusaamisilmiöön liittyen sekä sen ennaltaehkäisyyn.

Yhteystiedot: 044 772 5015 tai 050 590 1134, valopilkkuja@harjulan.fi Lisätietoja ja tarkemmin toiminnasta osoitteesta: valopilkkuja.fi

Luonnollisesti koulu voi sovittaa ja hoitaa tapauksia edelleen omien malliensa mukaisesti. Kaikkia, etenkin lievempiä tai kaikkein pienimpien oppilaiden tapauksia, ei ole tarpeen ohjata sovitteluun. Toisaalta koululla säilyy edelleen velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus sekä ilmoitus poliisille lastensuojelulaissa määritellyissä tilanteissa.

Lisäksi THL:n sivuilta löytyy erikseen ohjaavaa materiaalia koulujen käyttöön:

<https://thl.fi/fi/palvelut-ja-asiointi/valtion-sosiaali-ja-terveydenhuollon-erityispalvelut/rikos-ja-riita-asioiden-sovittelu/tietoa-sovittelusta-kouluille>

Kouluilta voidaan olla myös yhteydessä poliisiin tai sovittelutoimistolle, jos jotain epäselvyyksiä ilmenee.

Yhteystietoja

Epäselvissä tapauksissa oppilaitoksen henkilökunta voi olla yhteydessä Ankkuritiimiin puh. 029 543 7356. Konsultointi puhelimitse toivotaan tehtäväksi kello 13 - 15 välillä tai sähköpostitse: ankkuri.ph@poliisi.fi. Parhaiten tavoittaa maanantaisin ja perjantaisin.

Hämeen poliisilaitoksella Ankkuritiimin lisäksi toimii EET-ryhmä. Yhteyden ennalta estävään toimintoon saat parhaiten sähköpostitse: eet.hame@poliisi.fi.

Päijät-Hämeen sovittelutoimisto puh. 050 398 7763 ja 050 398 7765 tai sähköposti sovit-telu@harjulan.fi

Rikoskomisario

Tuomas Kuure